

Konsolidácia ropného priemyslu v strednej Európe pod taktovkou ruských spoločností

Peter Ševce | 11.04.2009

Ruské spoločnosti ťažiacce ropu a zemný plyn sa už dlhší čas snažia o prienik do spracovateľskej časti energetického reťazca. Vertikálne integrovaný biznis, ktorý sa snažia docieľiť, je logickým krokom a z ich pohľadu rozumnou obchodnou stratégiou. Znamená získanie majetkových účastí nielen v ťažbe uhl'ovodíkov, ale aj v ich preprave a spracovaní na konečný produkt.

V plynárenstve je najaktívnejší ruský koncern Gazprom, ktorý počas posledných rokov vo viacerých krajinách získal prístup ku koncovým odberateľom zemného plynu (1). O apetíte ropných firiem, ktorých je v Rusku väčší počet, sa doteraz hovorilo hlavne vo verbálnej rovine a nepriamo. Je však známe, že ambiciózne v hľadaní stredoeurópskych spracovateľských kapacít doteraz vystupovala spoločnosť LUKoil (2).

OMV ako predohra

V krajinách strednej Európy je viacero, v európskom a svetovom meradle, menších ropných spoločností, ktorých vlastnícka štruktúra dáva predpoklady pre ďalšiu konsolidáciu sektora.

Konkrétnym príkladom s dosahom aj na Slovensko je snaha o prevzatie maďarskej skupiny MOL rakúskou spoločnosťou OMV, ktorá sa začala v roku 2007. Základom pre akvizíciu bolo získanie podielu 21,2 percent na základnom imaní MOL-u (3). Voči týmto aktivitám bojovala tak samotná firma ako aj maďarská vláda, ktorá na ochranu pred nechceným prevzatím prijala zákon (4). MOL, maďarská banka OTP a ďalšie spriaznené spoločnosti skupovali akcie, aby ich mali čo najviac v ochrannnej držbe. V tejto stratégii pomohol aj český gigant ČEZ, ktorý súhlasil s výmenou akcií medzi oboma spoločnosťami a v súčasnosti

vlastní 7 percent. Voči samotnému prevzatiu mala výhrady aj Európska komisia schvaľujúca akvizície v energetickom sektore. Jej výhrady smerovali hlavne proti vytvoreniu regionálneho dominantného hráča v strednej Európe, ktorý by mohol narušiť podmienky hospodárskej súťaže (5). Komisia stanovila podmienky, ktoré OMV nebol ochotný splniť a ktoré by znamenali odpredaj jednej z rafinérií inému vlastníkovi. Po tom, ako šéf OMV Wolfgang Rutenstorfer v auguste 2008 oficiálne oznámil, že záujem o prevzatie MOL-u z ich strany vyprchal, sa celá snaha skončila odpredajom 21 percentného podielu OMV štvrtej najväčšej ruskej ropnej spoločnosti Surgutneftegas. Stalo sa tak 30. marca 2009. Napriek vyjadreniam šéfa OMV, ktoré poskytol rakúskemu týždenníku Profil 23. marca 2009, podľa ktorého je síce ich podiel na predaj, ale isto sa tak nestane v roku 2009 (6).

Záujem OMV, v ktorom rakúsky štát vlastní 31 percentný podiel, vyvolával počas celej akcie viacero špekulácií a otáznikov. Najviac bolo spoločnosti vyčítané, že sa snažila o konsolidáciu ropného priemyslu v strednej Európe, ktorou by pomohla vstupu ruských ropných firiem na trh. Či už priamym odpredajom niektorej rafinérie, čo vyplývalo z požiadaviek Komisie alebo majetkovým vstupom do konsolidovanej spoločnosti. V týchto dohadoch sa často spomínala kvôli svojej blízkosti s podobným zariadením vo Schwechate aj slovenská rafinéria Slovnaft. Práve jej by podľa viacerých názorov analytikov hrozila zmena vlastníka. Otázniky sa vynorili aj nad hodnotou celej transakcie a zdrojom finančných prostriedkov, pretože jej výška bola podobná celkovej trhovej kapitalizácii samotného OMV. Poslednou výhradou bola efektívnosť zariadení, ktoré vlastní OMV. Tá je v porovnaní s MOL nižšia, čím by došlo k prevzatiu efektívnejšieho podniku menej efektívnym.

Surgutneftegas – konečný vlastník?

Získanie podielu ruskej spoločnosti Surgutneftegas so sebou prináša niekoľko tém, ktoré sa bytostne dotýkajú energetickej bezpečnosti strednej Európy.

Podľa medializovaných informácií ostali predstavitelia spoločnosti MOL ako aj maďarského štátu, keďže odpredaj s nimi nikto nekonzultoval, prekvapení (7). Je to príklad viaznucej komunikácie a solidarity medzi energetickými spoločnosťami v EÚ, čo je v protiklade so snahami Európskej komisie a jej volaniu po väčšej transparentnosti a energetickej bezpečnosti. O to viac, že 31 percentným akcionárom v OMV je rakúska vláda. Maďarská strana sa majetkovou zmenou dostala v podstate z dažďa pod odkvap.

Okolo ruskej spoločnosti Surgutneftegas je v súčasnosti viac otáznikov ako odpovedí. Nie je známa jej vlastnícka štruktúra a objavujú sa dohady o prepojení na najvyššie politické kruhy v Kremli (8). Dokonca sa spomína ruský premiér Vladimir Putin ako jej najväčší priamy alebo nepriamy akcionár. Špekuluje sa tiež nad scenárom, podľa ktorého je ruská spoločnosť len dočasným vlastníkom a v budúcnosti prevedie akcie na inú ruskú firmu. Surgutneftegas sa pustil do odkúpenia kvôli tomu, že na rozdiel od iných ruských spoločností má na účtoch voľných skoro 20 mld. USD. Cestou k takým vysokým kapitálovým zásobám je konzervatívna stratégia spoločnosti v posledných rokoch, kedy si málo požičiavala a poddimenzovala aj investície do otvárania nových ložísk (9).

Prevzatie podielu v MOL-e ruskou spoločnosťou je prvým medializovaným majetkovým vstupom ruských firiem do spracovateľských kapacít v strednej Európe. Surgutneftegas sa stal zároveň akcionárom s najväčším podielom. Keďže spoločnosť MOL je v regióne strednej Európy aktívna vo viacerých energetických projektoch, získa ruská spoločnosť prístup k zaujímavým obchodným, ale aj politickým informáciám. Medzi najvýznamnejšie projekty patria plánovaný plynovod Nabucco a splyňovací terminál LNG v Chorvátsku. Keďže vychádzame z prepojenia spoločnosti na ruské politické špičky, dostanú sa k dôležitým informáciám priamo najpovolanejší.

Krok rakúskeho ropného koncernu vrhol zároveň zlé svetlo na stabilitu investícií západných firiem do energetického sektora v strednej Európe. Tie môžu nadobudnuté podiely vymeniť za prístup k ťažobným projektom v Rusku. Záujem týmto smerom má aj samotný OMV. Obdobný prípad v Maďarsku sa spája aj so spoločnosťou E.ON Ruhrgas, ktorá rokovala o výmene časti aktív v spoločnostiach E.ON Foldgaz Trade a E.ON Foldgaz Storage za prístup k projektu Yuzhno Russkoye (10). Tento pohyb je výhodný aj pre ruské spoločnosti, pretože sa ozývajú hlasy, že do ťažby a otvárania nových polí investujú menšie finančné prostriedky, ako je nutné.

Slovenský ropný sektor v novom svetle

Minister hospodárstva Ľubomír Jahnátek 26 marca 2009 po niekoľkoročnej snahe podpísal v mene Vlády SR zmluvu s vedením spoločnosti YUKOS International UK B.V. o spätnom odkúpení 49 percent akcií spoločnosti Transpetrol (11). Tento krok znamená posilnenie účasti štátu a získanie 66 percent. O zvyšných 34 percent prebieha súd s východoslovenským podnikateľom Ignácom Ilčišinom.

Spätné odkúpenie za posledné roky najviac posilnilo energetickú bezpečnosť krajiny. Tá bola oslabovaná práve neistotami okolo vlastníctva 49 percent Transpetrolu po skrachovaní spoločnosti Yukos. Minister hospodárstva deklaroval, že sa nad ďalším odpredajom v súčasnosti nerozmýšľa, aj keď je z ruskej strany záujem.

Záujem je aj o druhú slovenskú spoločnosť z ropného sektora, rafinériu Slovnaft. Podľa informácií, ktoré priniesol týždenník Trend, zariadenie na jeseň 2008 navštívila skupina politikov a obchodníkov z Ruska. Delegáciu viedol prvý podpredseda vlády zodpovedný za energetiku Igor Sečín, ktorý je zároveň predsedom Rady riaditeľov ropnej firmy Rosneft.

Sprevádzali ho minister energetiky Sergej Šmatko, prezident Rosnefti Sergej Bogdančinov a podpredseda predstavenstva Gazpromu Alexander Medvedev. V delegácii mala zastúpenie aj vyššie spomínaná spoločnosť Surgutneftegas cez svojho generálneho riaditeľa Vladimira Bogdanova (12). Zástupcovia krajiny ako aj ropných spoločností predstavujú monopolných dodávateľov ropy pre Slovensko a sú preto vo výhodnej rokovacej pozícii. Keďže plánovaná ťažba ruskej ropy a jej export strednou Európou bude v budúcnosti istotne klesať, môžu sa rafinérie závislé na jednom dodávateľovi dostať do problémov. V tejto situácii si je ťažké predstaviť, že by ťažobná spoločnosť nedodávala ropu rafinérii, v ktorej má majetkovú účasť. Tohto faktu si je vedomá hlavne ruská strana.

V najbližších mesiacoch bude zaujímavé sledovať ako sa bude vyvíjať situácia okolo oboch slovenských spoločností. Na vplyv na vlastnícku štruktúru MOL-u a teda aj Slovnaftu nemá slovenská strana efektívne nástroje. Tie však má cez zaistených 66 percent na Transpetrol, ktoré bude dôležité si uchovať. Majetkovým vstupom producenta ropy do jej prepravcu by mohlo dôjsť k obdobnej situácii, ako po vstupe Yukos-u: k blokovaniu plánov na tranzit inej ako vlastnej ropy. Národný prepravca ropy by mal v optimálnom prípade ostať vo vlastníctve štátu alebo konzorcia rafinérií, samozrejme za podmienky dodržania zásad správneho a efektívneho riadenia spoločnosti. Taktiež je dôležité ovládnutie 34 percent, ktoré podľa súdu patria východoslovenskému podnikateľovi a ktoré môžu byť odpredané inej spoločnosti. Toto sú predpoklady na zaistenie vyššej bezpečnosti dodávok ropy cez Slovensko a bude zaujímavé sledovať ako ich ovplyvní pokračujúca hospodárska kríza.

Tlak aj v okolitých krajinách

Záujem o energetické aktíva je citeľný aj v okolitých krajinách, hlavne v Českej republike. Tu sa spomínajú hlavne aktivity ruskej spoločnosti LUKoil, ktorá prejavila záujem tak o 16 percent spoločnosti Česká rafinárska ako aj o podiel vo firme MERO (13). Česká rafinárska

prevádzkuje rafinérie v Litvínove a Kralupoch nad Vltavou a vlastníkmi sú český Unipetrol, ENI a Shell. Práve o minoritný podiel Shell-u sa ruská spoločnosť zaujíma. MERO je prepravná spoločnosť, ktorá je vlastníkom a prevádzkovateľom dvoch ropovodov na území ČR – IKL a Družba. Je v plnom vlastníctve štátu prostredníctvom Ministerstva financií. Česká republika mala v druhej polovici roku 2008 problémy s dodávkami ruskej suroviny, ktorých príčina doteraz nebola dostatočne vysvetlená (14).

Záver

Stredná Európa je regiónom, o ktorý sa ruské spoločnosti zaujímajú z viacerých dôvodov. Patria medzi ne tak historické ako aj technologické a politické dôvody. Pre samotný rozvoj nie len ropného priemyslu je však dôležité zaistenie rôznorodého vlastníctva energetických aktív ako aj transparentnosť záujemcov a vlastníkov. Do úvahy treba brať aj závislosť regiónu na jednom zdroji surovín, ktorá sa vyvinula historicky. Vlastníctvo energetických spoločností má zabezpečiť ich nezávislý rozvoj a otvorenie sa viacerým možnostiam zabezpečenia dodávok surovín a celkovej energetickej bezpečnosti. Tento fakt treba vnímať aj v celoeurópskom rozmere, pretože energetická bezpečnosť EÚ sa skladá z bezpečnosti jednotlivých krajín.

Poznámky

(1) Zoznam niektorých dcérskych spoločností,

<http://www.gazprom.com/eng/articles/article28509.shtml>

(2) pozri napríklad: LUKOIL Targeted at Europe, Asia, Africa, 14. 3. 2006,

<http://www.kommersant.com/page.asp?id=657143>

(3) Ševce, P.: Strategická aliancia ČEZ-MOL, 2.10.2007,

www.despiteborders.com/clanky/data/upimages/sevce_strategicka_aliancia-SK.pdf

- (4) tzv. Lex MOL, ktorý obmedzuje hlasovacie práva na úroveň, kedy všetci akcionári majú maximálne toľko hlasov, koľko zodpovedá podielu 10 percent.
- (5) OMV revokes declaration of intent to combine OMV and MOL, 6.8.2008, http://www.presseportal.de/pm/25311/1241472/omv_aktiengesellschaft
- (6) Interview mit OMV-Chef Ruttensstorfer: "Profitieren eindeutig vom hohen Ölpreis", 23.3.2009, <http://www.profil.at/articles/0912/560/237049/interview-omv-chef-ruttensstorfer-profitieren-oelpreis>
- (7) MOL says to pursue independent strategy, 31.3.2009, <http://www.bbjonline.hu/index.php?id=47857>
- (8) Mol/Surgut, 30.3.2009, <http://www.ft.com/cms/s/1/051c2d30-1d11-11de-a527-00144feabdc0.html>
- (9) Steiner, E.: Putins geheimnisvoller Sparverein, 30.3.2009, <http://diepresse.com/home/wirtschaft/easteconomist/465935/index.do?from=suche.intern.portal> ; Major Russian oil company secretly buys into Hungary's MOL – analysis, 6.4.2009, <http://www.bbjonline.hu/?col=1004&id=47964>
- (10) Pozri napríklad: Basic agreement between Gazprom and E.ON on swap of assets signed July 12, 2006, www.eon.com/download/dwn-news/7514,45/060713_basic_agreement_eon_gazprom.pdf alebo Gazprom: E.ON deal suggests bigger acquisitions on horizon, 25.7.2006, http://www.energy-business-review.com/article_feature.asp?guid=5CE6A47D-ADD2-4337-810D-E4B3757B9C3E
- (11) Slovensko sa opäť stáva 100%-ným vlastníkom Transpetrolu, 26.3.2009, <http://www.economy.gov.sk/aktuality-slovensko-sa-opat-stava-100-nym-vlastnikom-transpetrolu--/10s129191c>
- (12) Beer, G.: Mašláni, J.: Ruské ropné špičky útočia, 20.2.2009, <http://www.etrend.sk/ekonomika/svetova-ekonomika/ruske-ropne-spicky-utocia/158719.html>

(13) Kominek, J.: Russian Energy Companies Expand Their Operations in Central Europe, 23.3.2009,

http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=34746&tx_ttnews%5BbackPid%5D=407&no_cache=1

(14) MERO ČR: Zásobníky ropy byly opět doplněny, 2.2.2009, <http://www.mero.cz/novinky-archiv-novinek/>